

ادبیات اسلامی برای کودکان به زبان انگلیسی

این مقاله درباره فعالیت و تلاشهایی نوشته شده است که مسلمانان پراکنده جهان، برای کمک به کودکان و نوجوانان انجام داده‌اند تا بتوانند در جوامع غربی بدون از دست دادن هویت خود و براساس اصول اسلامی زندگی کنند.

آموزش اصول و روشهای اسلام به فرزندانشان برآمدند به طوری که تاکنون کتابهای زیادی در این زمینه تألیف و ترجمه شده است. یکی از معروفترین این کتابها «شبهای عرب» است که شامل داستانهایی «علاءالدین و چراغ جادو»، «علی بابا و چهل دزد بغداد»... است این کتاب همچنین حاوی داستانهایی در مورد سرگذشت پیامبرانی که در قرآن از آنها نام برده شده (در مجموع ۲۵ پیامبر)، و زندگینامه اصحاب و یاران حضرت محمد (ص) و مسلمانان مؤمن و پرهیزکار اعصار و جوامع مختلف اسلامی است.

داستانهای یاد شده، به زبانهای مختلفی که در جهان اسلام به آنها صحبت می‌شود، مثل عربی، فارسی، اردو، بنگالی، ترکی و مالاکایی ترجمه شده و تلاشهایی صورت گرفته تا به زبانهای دیگر

تا سینما خاتون قاضی ترجمه فاطمه زمانی

«اقرأ» به معنی «بخوان»، اولین واژه‌ای است که به حضرت محمد (ص) که خواندن و نوشتن بلد نبود، وحی شد. از آن لحظه به بعد، پیامبر (ص) و پس از او فرزندان و نوادگانش بر اهمیت فراگیری خواندن و نوشتن تأکید فراوانی کردند. حضرت محمد (ص) پیروان خود را برای علم‌آموزی این‌گونه نصیحت می‌کرد که: «دانش بیندوز حتی اگر مجبور شوی به چین بروی»، براساس این حدیث، فراگیری دانش در آیین اسلام مرحله گسترده‌ای است که از «گهواره تا گور» وسعت دارد. به منظور اطاعت از این دستور پیامبر (ص)، مسلمانان جوامع مختلف سراسر جهان، درصدد

آموزش اعتقادات، عبادات و رفتارهای اسلامی بسیار ضعیف است، با مشکل روبه‌رو هستند. آنها برای تشویق فرزندانشان به قبول دین اسلام، معرفی سبک و شیوه‌های زندگی اسلامی و انتقال علوم اسلامی به آنان، دست به اقداماتی زده و کتابهایی را از کشورهای اسلامی خریداری و وارد کردند، ولی به زودی مشخص شد که این کتابهای وارداتی برای کودکان مسلمانی که در کشورهای غربی زندگی می‌کنند، مناسب نیستند؛ محتوا و مضمون کتابها با زندگی آنها تناسبی ندارد، زبان آنها مستقیماً متوجه کودکان نیست، و طرحها و تصاویر و همچنین کیفیت چاپ آنها خوشایند و جذاب نیست.

مقابله با مشکلات

با توجه به نبود مواد خواندنی مذهبی جالب برای کودکانی که در کشورهای غیراسلامی زندگی می‌کنند، رهبران جامعه مهاجران مسلمان، از صاحب‌نظران دعوت کردند تا خود کتابهایی درباره آموزش اسلام و آداب و رسوم اسلامی تألیف یا ترجمه کنند. به عنوان مثال مسلمانان هندی در دوران مبارزه با تبعیض نژادی در آفریقای جنوبی، چند کتاب در مورد اصول اسلامی چاپ و منتشر کردند و روزهای تعطیل، کلاسهای تشکیل داده و به کودکان آموزش‌های اسلامی می‌دادند. در انگلستان نیز ناشرانی مانند «بنیاد اسلامی»، «مؤسسه آموزش مسلمانان»، «انتشارات طه» و «نشر اقرأ» جزو ناشران مهم و بزرگی

ترجمه شوند. سیاست‌های استعماری غربی در قرن نوزدهم، موجب ایجاد تغییر و تحولات زیادی در سیاستها، روابط اجتماعی و سیستم‌های آموزشی بسیاری از جوامع اسلامی شده و باعث گردید که مسلمانان، فرزندان خود را براساس مدل و شیوه اروپایی تعلیم دهند و از زبان انگلیسی یا فرانسوی به عنوان ابزار واسطه آموزشی استفاده کنند. به این ترتیب، بسیاری از کودکان فرصت فراگیری زبان عربی و مطالعه متون عربی را از دست دادند. تلاشهایی که برای مقابله با این مسئله انجام گرفت، بسیار کم و ناکافی بود و فقط به چاپ چند کتاب انگلیسی در مورد اصول و اعتقادات اسلامی و زندگینامه حضرت محمد (ص) محدود می‌شود که توسط یکی از مؤسسه‌های انتشاراتی پاکستان به نام «محمد اشرف» که در چاپ کتابهای اسلامی برای کودکان به زبان انگلیسی سرآمد است، به چاپ رسید.

در قرن حاضر، در نتیجه مهاجرت‌های روزافزون مسلمانان به کشورهای غربی، برای اولین بار تشکیلاتی منسجم و خودکفا از مسلمانان در غرب تشکیل شد و فرزندان آنان که با جامعه‌ای متفاوت از جامعه خود روبه‌رو بودند، دچار اضطراب و آشفتگی شدند، زیرا اگرچه موجبات رشد و آسایش آنها فراهم بود، ولی برای انجام اصول و عقاید دینی و اسلامی خود مشکل داشتند. مربیان و والدین این کودکان، هنوز هم از نظر پرورش فرزندانشان در این جوامع که از نظر فرهنگی با کشور خودشان بسیار متفاوت و از نظر

در جوامع دمکراتیک و چندفرهنگی، این نیاز احساس می‌شود که فرهنگها و آداب و رسوم دیگران به کودکان شناسانده شود تا بتوانند در کنار کودکان کشورهای مختلف با نژادهای گوناگون و آداب و سنن و مذاهب متفاوت، ارتباطی ساده و راحت برقرار کنند.

👈 به زودی مشخص شد که این کتابهای وارداتی برای کودکان مسلمانانی که در کشورهای غربی زندگی می‌کنند، مناسب نیستند! محتوا و مضمون کتابها با زندگی آنها تناسبی ندارد.

می‌کنند، بسیار متداول و مورد توجه هستند. به تازگی «کتابهای هدهد» از انتشارات کمبریج، کتابهایی را به شکلی جذاب و متنوع برای کودکان چاپ کرده است. در همین زمینه، تلاشهای مشابهی در امریکا و کانادا صورت گرفته است، مثلاً اولین سری کتابهای آموزش اسلام به کودکان مسلمان در اوایل دهه ۱۹۷۰، منتشر شده است.

با رشد سریع اسلام در ایالت‌های مختلف امریکای شمالی و بریتانیا، تعداد مدارس اسلامی تمام وقت پایان هفته، چندین برابر شد و برنامه‌ریزی برای آموزش اسلام به شکل قابل اجرا و قابل فهم برای کودکان صورت گرفت. در سال ۱۹۸۳، مؤسسه آموزشی بین‌المللی اقرار با سه هدف تأسیس شد:

۱. اجرا و گسترش برنامه‌های آموزش منظم و قابل فهم به کودکان مسلمان از سن پیش دبستانی تا دبیرستانی و تهیه مواد آموزشی، کتابهای درسی، تمرین، کمک آموزشی، مواد آموزشی سمعی و بصری و برنامه‌های رایانه‌ای.
۲. معرفی و شناساندن ادبیات و فرهنگ اسلامی به همه کودکان بدون در نظر گرفتن نژاد یا مذهب آنها.
۳. همکاری با دیگر مؤسسات انتشاراتی کتابهای کودک به زبان انگلیسی که به چاپ کتابهای اسلامی و معرفی فرهنگ و آیین و رسوم مذهبی تمایل دارند.

مؤسسه انتشاراتی اقرار، برای تقویت و تکمیل آموزشهای مذهبی در جوامع غیرمذهبی، مدل و الگوی خوبی را ارائه کرده است. این مؤسسه محدوده فعالیت خود را به ۶ موضوع تقسیم‌بندی

هستند که دست به تولید موادخواندنی سرگرم‌کننده و آموزشی برای کودکان مسلمان در انگلیس زده‌اند. مدیران این مؤسسات با توجه به دستورات قرآن مجید، تلاش می‌کنند تا کتابهای مناسب و خوبی برای کودکان تهیه کنند؛ کتابهایی که به آنها کمک کند معنا و مفهوم زندگی را عمیق‌تر و پرمحتواتر ببینند، از توانایی مقابله با مشکلات موجود در جهان اطرافشان برخوردار شوند، ایمان و اعتقاداتشان قوی شود و هویتی ریشه‌دار در پناه اسلام بیابند. بعضی از این آثار ادبی، به صورت تخصصی و حرفه‌ای نوشته شده و با زیبایی خاصی به چاپ رسیده‌اند. با توجه به اینکه از طریق رعایت اصول استاندارد چاپ، بالا بردن کیفیت تصاویر، سبک نوشتار و زبان می‌توان حس کنجکاوی و میزان سرگرمی کودکان را بالا برد، می‌توان اصول اخلاقی را به شکلی غیرمستقیم یعنی فارغ از پند و موعظه به آنان آموخت. به عنوان مثال، می‌توان از کتاب «دل‌های مشتاق» نوشته «مراد» (انتشارات اسلامی انگلستان، ۱۹۸۵) نام برد که موضوع ایمان به خدا و تسلیم در برابر اوامر او را به نحوی جذاب بیان کرده است. در این کتاب، داستان مردی به نام ابودهر بیان شده است که در جستجوی پیامبر (ص) به مکه سفر کرد و مردم را به پذیرش دین اسلام فراخواند، آن هم درست در زمانی که پیروان آن حضرت به شدت مورد اذیت و آزار کفار قرار می‌گرفتند.

مؤسسه «آموزش به مسلمانان» کتابها و جزواتی را برای آموزش اسلام چاپ و منتشر کرد که در حال حاضر در نظام آموزشی انگلستان تدریس می‌شوند. این کتابها در کشورهای انگلیسی‌زبانی که مسلمانان در آنها زندگی

توجه به جنبه چندفرهنگی جوامع کنونی، باعث شده است که مؤسسات انتشاراتی، همه کودکان را مخاطب قرار دهند و آنها را با روش بی‌غرضانه و بی‌طرف با فرهنگ و مسائل مذهبی مسلمانان آشنا کنند.

می‌بایستی به شکلی دقیق و کامل و همراه با شأن و مقام و اعتبار و به دور از هرگونه تعصب باشد. مؤسسه انتشاراتی «اقرأ» و «امیکا» دو ناشر اسلامی هستند که کتابهایی جذاب با مضامین اسلامی و درباره شخصیت‌های مسلمان برای کودکان چاپ و منتشر می‌کنند. این کتابها، دیدگاه‌هایی اسلامی را برای خوانندگان خود شرح داده و آنان را تشویق می‌کنند تا به راحتی و بدون مشکل در جوامع غربی زندگی کنند و با غیرمسلمانان همراه شوند بدون آنکه هویت مذهبی و فرهنگی خود را از دست بدهند. این کتابها می‌توانند برای کودکان سراسر دنیا چه مسلمانان و چه غیرمسلمان آموزنده و مفید واقع شوند. پیام اکثر آنها اهمیت راستی و درستی، بخشندگی، هدایت به سوی زندگی ساده و بی‌پیرایه و یافتن لذتها و سرگرمی‌های سالم و راحت و بی‌دردسر است. این داستانها، به کودکان کمک می‌کنند تا در زندگی با حوصله و پشتکار باشند، به دیگران عشق بورزند، مهربانی و ایثار کنند، تفاهم و همدلی داشته باشند و...

توجه به جنبه چندفرهنگی جوامع کنونی، باعث شده است که مؤسسات انتشاراتی، همه کودکان را مخاطب قرار دهند و آنها را با روش بی‌غرضانه و بی‌طرف با فرهنگ و مسائل مذهبی مسلمانان آشنا کنند. این تحول مطلوب و خوشایند تا آنجا پیش رفته است که بعضی ناشران به دنبال نویسندگان یا تصویرگران مسلمان برای کتابهای گوناگون خود هستند. در سال ۱۹۹۶، مؤسسه کارولین کتابی به نام «مجید در رمضان روزه می‌گیرد» نوشته «مری متیوز» و تصویرگری زیبایی «ای.پی. لوییز» چاپ کرد که اعتقاد و ایمان

کرده است که عبارتند از: زبان عربی، قرائت، قرآن، زندگی‌نامه و احادیث حضرت محمد (ص)، نظریه‌های اسلامی و ارزشهای اخلاقی، بررسی و مطالعه جوامع اسلامی و تجدید چاپ آثار مکتوب کشورهای اسلامی. کتابهای این مؤسسه برای تمام گروه‌های سنی و سطوح مختلف نوشته می‌شوند و در این زمینه توانایی خواندن و میزان علاقه خوانندگان در نظر گرفته می‌شود. تعدادی از کتابهای منتشر شده توسط این مؤسسه از سال ۱۹۹۴ به بعد عبارتند از:

«پیامبر خدا»، «داستانهایی از شیعه»، «آموزشهای پیامبر اسلام (ص)»، «حدیث‌هایی برای کودکان» و «جغرافیا برای جهان اسلام».

ادبیات اسلامی و چند فرهنگی

جنبه مهم دیگر درباره توجه به رشد و توسعه ادبیات اسلامی در انگلستان، ایجاد ارتباط و وابستگی با کودکان مسلمان است. در جوامع دمکراتیک و چندفرهنگی، این نیاز احساس می‌شود که فرهنگها و آداب و رسوم دیگران به کودکان شناسانده شود تا بتوانند در کنار کودکان کشورهای مختلف یا نژادهای گوناگون و آداب و سنن و مذاهب متفاوت، ارتباطی ساده و راحت برقرار کنند. از آنجا که در حال حاضر جمعیت مسلمانان کشورهای انگلیسی زبان چشمگیر و قابل ملاحظه است، این نیاز که بتوان آنها را بهتر شناخت و اعتقادات و نحوه زندگی‌شان را درک کرد، بیش از پیش احساس می‌شود.

هدف از آموزش به کودکان غیرمسلمان، توجه دادن آنها به نکرشهای مذهبی درباره زندگی است نه آموزش مذهب. بنابراین مواد آموزشی

👈 مؤسسه انتشاراتی «اقرأ» و «امیکا» دو ناشر اسلامی هستند که کتابهایی جذاب با مضامین اسلامی و درباره شخصیت‌های مسلمان برای کودکان چاپ و منتشر می‌کنند. این کتابها، دیدگاه‌هایی اسلامی را برای خوانندگان خود شرح داده و آنان را تشویق می‌کنند تا به راحتی و بدون مشکل در جوامع غربی زندگی کنند و با غیرمسلمانان همراه شوند بدون آنکه هویت مذهبی و فرهنگی خود را از دست بدهند.

مسلمانان را با شیوه‌ای زیبا بیان می‌کند. در همان سال، انتشاراتی هالیویدی، کتاب «رمضان» نوشته «سهیب حمید قاضی» را با تصویرگری «عمر رایان» منتشر کرد. این کتاب نیز به شکل جالبی اعمال روزه ماه رمضان را از دیدگاه کودکی مسلمان که در کشورهای غربی زندگی می‌کنند، توصیف کرده و در مقدمه‌اش اطلاعاتی در مورد اسلام، قوانین روزه، معنا و مفهوم و اهمیت روزه در ایجاد حس اعتماد به نفس، منطبق خانواده و جامعه‌ای که کودک در آن پرورش می‌یابد، ارائه شده است. کتاب ارزشمند و قابل ذکر دیگر «مساجد قرن شانزدهم» (نیویورک، انتشارات پیتربوریک، ۱۹۹۴) نوشته «مینی یونا مک دونالد» با تصویرگری «مارک برچین» است. متن و تصاویر این کتاب درباره جزئیات معماری و هنری مسجدهایی است که توسط سینان پاشا در استانبول دوران حکومت سلطان سلیمان، طراحی شده‌اند.

اخلاقیات». یک سری کتابهای جذاب برای کودکان مدرسه‌ای در همه مقاطع تحصیلی منتشر کرده‌اند. در یک جامعه چندفرهنگی، کوششهای ناشران اسلامی یا دارای خط فکری اسلامی، بسیار مهم و ضروری به نظر می‌رسد. با این وجود، گاهی والدین و معلمان مسلمان متوجه می‌شوند که کیفیت و محتوای بعضی از کتابهای نوشته شده برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی و دبیرستان، بیانگر بی‌اطلاعی و بی‌خبری نویسندگان، ویراستاران و ناشران در مورد اسلام و مسلمانان است. ما معتقدیم در جوامع دمکراتیک و چندفرهنگی، حق هر انسانی است که اطلاعاتی درست و اساسی درباره عقاید و اعتقادات و فرهنگ همسایگان، همکاران و همکلاسان خود داشته باشد. بنابراین لازم است به خاطر صداقت در برخورد با یکدیگر و کودکانمان، دست به دست هم دهیم و در این زمینه بیشتر تلاش کنیم.

منبع:

Bookbird, Fall 1997 P: 6-10.

Islamic literature for children adopts the English language.

در بریتانیا، آموزش آداب و رسوم مذاهب مختلف، یکی از مواد آموزشی مدارس بوده و به همین دلیل ناشران کتابهای کودکان مانند «استنلی»، «تروترز»، «هین من»، «آموزش مذهب و